

STRATEGII ARGUMENTATIVE ÎN DISCURSUL POLITIC FRANCEZ DESPRE IMIGRAȚIE

Globalizarea, criza datoriilor, explozia șomajului, consolidarea poziției țărilor în curs de dezvoltare, îmbogățirea continuă a elitei financiare, pauperizarea clasei de mijloc și condamnarea săracilor la cerșit sunt doar câteva dintre cauzele enumerate de Alain Garrigou, profesor de științe politice la Universitatea Paris-Ouest Nanterre – La Défense, care au condus la amplificarea fenomenului „dreptizării” („la droitisation”), alias radicalizării politice, în speță, în societatea franceză contemporană. În opinia acestui cercetător, dreptizarea („la droitisation”) se manifestă printr-o radicalizare a opiniilor de dreapta spre extrema dreaptă (cum ar fi, abordarea unor atitudini xenofobe sau rasiste agresive în subiecte ce țin de securitatea națională, pericolul islamic, abuzul de prestații de asigurări sociale, preferința națională etc.), acest fenomen fiind dublat de nuanțarea și a altor poziții politice, inclusiv a celor de factură socialistă, cu o tentă politică de dreapta (realizarea unui consens al partidelor de guvernământ cu privire la piață, liberul schimb, sectorul privat și reducerea cheltuielilor publice etc.) (Garrigou, 2014).

În acest context, fenomenul imigrației se poziționează printre ariile de preocupare majoră atât în actualitatea politică franceză cât și pe agenda politică a altor state a căror istorie s-a construit cu ajutorul imigrației. După cele două perioade istorice de imigrație – 1830-1914 și 1914-1980, Franța este antrenată actualmente în cea de-a treia etapă a imigrației care a demarat în anul 1980, an ce a marcat lansarea unei politici de control asupra imigrației. Inițial această politică s-a dovedit a fi una viabilă, fapt ce nu mai este valabil deja de mai bine de două decenii: mecanismul de integrare a străinilor în viața social-economică și politică a Franței pare să fie în stare de blocaj (Vișniec, 2014). Prin urmare, din mijloc eficient de suplینire a forțelor de muncă necesare de odinioară, imigrația a ajuns să fie un subiect „delicat, complicat și problematic” (*ibidem*).

Obiectivul prezentului studiu constă în a cerceta modul în care subiectul imigrației este abordat de exponenții cheie ai celor trei mari formațiuni politice franceze care animează peisajul politic francez la ora actuală: Nicolas Sarkozy, președintele Republicanilor, Manuel Valls, Prim-ministrul Franței, membru al Partidului Socialist și Marine Le Pen, liderul Frontului Național. În această ordine

de idei, urmează să identificăm strategiile argumentative și să analizăm tehnicile de realizare a respectivelor strategii de care fac uz politicienii susmenționați pentru a-și asigura adeziunea publicului.

Pentru început, se impune necesitatea definirii conceptului de strategie argumentativă. Vom porni de la definiția formulată de Christian Plantin, lingvist, teoretician al argumentării, conducător științific în cadrul Centrului Național Francez de Cercetări Științifice:

«une stratégie argumentative est un ensemble d'actions et de choix discursifs et interactifs planifiés et coordonnés en vue d'étayer un point de vue» (Plantin, 2014).

În opinia lingvistului francez, opinie care de fapt nu pretinde să fie una exhaustivă, strategiile argumentative pot fi de natură antagonistă, cooperantă, defensivă, de contra-propunere, de obiectivare, de evitare, de temporizare, de conciliere (reformatoare) și de ruptură (revoluționară) (*ibidem*). În esență, strategia argumentativă reprezintă itinerariul discursiv pe care îl urmează argumentatorul în susținerea poziției sale în cadrul unei situații argumentative, care este de neconceput în absența unui dezacord, conflict. Mai mult de atât, în triada *pledant / argumentator – conflict – oponent*, rolul strategiei argumentative este de a stabili un consens, sau cel puțin o clarificare între argumentator și opozant pe marginea conflictului, dezacordului care constituie terenul de argumentare.

Strategia argumentativă se realizează prin formularea și argumentarea a trei tipuri de moțiuni:

- *moțiuni de natură faptică* – exprimă o relație dintre lucruri sau între persoane și lucruri și urmează să fie argumentate ca fiind probabile de către argumentator;
- *moțiuni de valoare* – enunță valoarea sau lipsa de valoare și urmează să fie argumentate ca fiind probabile de către pledant prin aplicarea unor criterii stabilite sau descoperite de argumentator în domeniul de care ține moțiunea;
- *moțiuni strategice* – enunță că trebuie să se întreprindă o acțiune sau să adopte un comportament, iar pledantul urmează să argumenteze schimbarea invocată ca fiind rezonabilă cu ajutorul unor submoțiuni de natură faptică și de valoare (Rybacki, Rybacki, 2004: 90).

Din perspectiva discursului politic, idealul spre care tind toți politicienii este realizarea moțiunilor strategice, moment ce ne vorbește despre obținerea mult râvnitei adeziuni din partea publicului și realizarea obiectivului politic major – exercițiul puterii politice.

„Dans les débats politiques personne ne parle pour lui-même parce que l'on ne peut gagner le pouvoir qu'à l'aide des autres”,

afirma Constantin Sălăvăștru cu privire la natura relațională a discursului politic

(Sălăvastru, 2005). Or discursul politic este alimentat de existența unei confruntări în condițiile luptei pentru putere:

« le discours politique est une forme de la discursivité par l'intermédiaire de laquelle un certain locuteur (individu, groupe, parti etc.) poursuit l'obtention du pouvoir dans la lutte politique contre d'autres individus, groupes ou partis" (*ibidem*).

În cadrul discursului politic strategia de argumentare se realizează cu ajutorul argumentelor și a tehnicilor argumentative, natura cărora variază în funcție de poziționarea lor în trihotomia aristotelică *logos-ethos-pathos*, sau, altfel spus, pe axa raționalitate-afectivitate.

Triunghiul retoric al lui Aristotel

În sensul prezentului studiu, vom aborda conceptul de *logos* ca activitate verbală creată prin concursul rațiunii și adresată unui auditoriu capabil să o perceapă la fel prin concursul rațiunii. Argumentele și tehnicile argumentative ce țin de *logos* se pot prezenta sub următoarele forme: raționamentul cauzal, raționamentul bazat pe aparențe, generalizarea, cazul similar, analogia și raționamentul bazat pe recurgerea la informații furnizate de experți (Rybacki, Rybacki, 2004: 217). Noțiunii de raționament îi subsumăm și tipurile de raționament (silogism, entimemă, epicheremă).

Ethos-ul este imaginea proprie pe care pledantul și-o proiectează în discursul său și o exploatează pentru a-și consolida credibilitatea și autoritatea. Plecând de la cele trei elemente ale *ethos*-ului stabilite de Christian Plantin – reputația, efectul discursului propriu-zis, autocaracterizarea (Plantin, 2005: 93) – putem afirma că argumentele și tehnicile argumentative ce se bazează pe cele trei elemente constitutive ale *ethos*-ului sunt expresia unor afecte cu caracter moderat. Un argument reprezentativ din categoria *ethos*-ului este și argumentul autorității, denumit și argumentul *ad verecundiam*.

Prin *pathos* înțelegem totalitatea emoțiilor, pasiunilor și sentimentelor pe care pledantul caută să le trezească în publicul său pentru a-i obține adeviziunea. În planul *pathos*-ului, argumentele și tehnicile argumentative sunt exploatare în dimensiunea lor emotivă, argumentatorul căutând să persuadeze făcând apel la și exploatănd emoțiile și sentimentele publicului.

Aurel M. Cazacu în „Teoria argumentării” enumeră următoarele sofisme ca fiind cel mai frecvent întâlnite în practica argumentativă: erori referitoare la ambiguitate, argumentum ad hominem, argumentum ad verecundiam, argumentul complicității la vinovăție, argumentum ad ignorantiam, ignoratio elenchi, non sequitur, eroarea temeiurilor nesatisfăcătoare, post hoc ergo propter hoc, generalizarea pripită, argumentul pantei alunecoase, eroarea analogiilor slabe, argumentul bazat pe aparență sau statistică, argumentul „sau – sau” (falsa dilemă) (Cazacu, 2007: 6).

Problematica paralogismelor este tratată din perspectiva analizei argumentative în cadrul discursului (*analyse argumentative dans le discours*) și de Ruth Amossy, profesor emerit la Universitatea din Tel Aviv și coordonatoarea grupului ADARR (*Analyse du discours, argumentation et rhétorique*) (Amossy, 2012: 170-173).

Metoda de cercetare pe care am aplicat-o în cele ce urmează este una comparativă, în sensul conturării unor interferențe și identificării specificului strategiilor argumentative utilizate în următoarele discursuri politice:

- Declarația lui Manuel Valls, ministrul afacerilor interne, cu privire la politica de imigrare, Paris, 31 ianuarie 2014 (PS),
- Discursul lui Nicolas Sarkozy în cadrul întâlnirii cu electoratul, Nice, 21 octombrie 2014 (R), și
- Discursul lui Marine Le Pen cu ocazia închiderii congresului XV al Frontului Național, Lyon, 20 decembrie 2014.

În baza criteriului reverberației (reluării individualizate) moțiunilor în discursurile politice ale politicianilor sus-menționați, am reperat moțiunile de natură faptică, de valoare și cele strategice și tehnicile argumentative prin care aceștia își susțin moțiunile respective. Dat fiind caracterul pe alocuri pregnant evaluativ al limbajului folosit de politicieni, moțiunile de natură faptică sunt acceptate în sensul prezentului studiu ca având incorporată și dimensiunea valorică.

Prin urmare, vom lua în calcul două categorii regrupate de moțiuni: (1) moțiunile de natură faptică și de valoare și (2) moțiunile strategice.

Moțiuni de natură faptică și de valoare:

- Moțiunea *pericolului extremismului islamic* este înaintată în limbaj evaluativ de cei doi lideri de dreapta, fiind susținută prin mijloacele logos-ului și încadrată într-o strategie defensivă. Actualul prim-ministru al Franței, Manuel Valls, care anterior a deținut funcția de ministru de interne, se abține de la calificative și aprecieri cu privire la extremismul islamic.

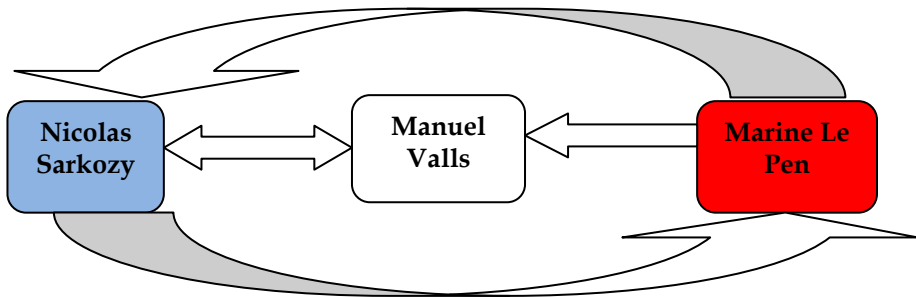
	Manuel Valls	Nicolas Sarkozy	Marine Le Pen
Moțiunea <u>pericolului extremismului islamic</u>	–	« <u>La montée d'un islamisme fanatisé qui rêve de détruire les valeurs de l'Occident en répandant la terreur et la haine</u> »	« <u>La présence d'un islame radicalisé</u> »
Moțiune de natură faptică și de valoare			
Tehnici argumentative	–	« <u>C'est parce que la République est laïque qu'on ne veut pas de signes religieux ostentatoires dans la fonction publique.</u> » Raționament cauzal (Logos)	« <u>Ils [les musulmans] ne veulent pas vivre à Benghazi.</u> » Exemplu (Logos)
Strategie argumentativă		defensivă	defensivă

• Moțiunea *comunităților de imigranți* este susținută în baza *argumentului autorității* de socialistul M. Valls și de republicanul N. Sarkozy, care de altfel pune în lumină spiritul de respect al legii al politicii lui M. Valls, precum și adevărul lui N. Sarkozy la spiritul comunitar european, creându-le astfel un ethos pozitiv. Mergând mai departe, liderul de extremă dreapta Marine Le Pen Moțiunea fundamentează moțiunea în cauză, într-un mod vehement și irevocabil, pe tehnici argumentative ce țin de toate cele trei elemente ale triadei aristotelice.

	Manuel Valls	Nicolas Sarkozy	Marine Le Pen
Moțiunea <u>comunităților de imigranți</u>	« <u>La République doit prendre sa part aux mouvements migratoires du monde. Sa juste part.</u> »	« <u>La République ne peut pas accepter les communautés et le communautarisme</u> »	« <u>Cette Union Européenne est un laboratoire d'expérimentation du communautarisme, du multiculturalisme et de l'uniformisation (...) accueillant toute la misère du monde</u> »
Moțiune de natură faptică și de valoare			
Tehnici argumentative	« <u>démanteler les campements illégaux dans le respect de la loi et de la circulaire du 26 août 2012</u> »	« <u>Face à ce défi d'une telle ampleur il est évident qu'une action commune de l'Europe s'impose.</u> » Argumentum ad verecundiam (Ethos)	« <u>Nous [les français] sommes d'une famille, d'un peuple, d'un pays, d'une histoire, d'une culture, d'un héritage, d'une communauté la seule que nous la connaissons, la communauté nationale</u> »

	Argumentum ad verecundiam (Ethos)		avec qui nous divisons le fond indivisible d'impressions, d'image; de souvenirs et d'émotions.» Autodefinire (Logos) Identificare colectivă (Ethos) Enumerare în cascadă (Pathos)
Strategie argumentativă	de contra-propunere	antagonistă	antagonistă

- Moțiunea atacului la adresa oponentilor este susținută practic reciproc de cei trei politicieni, cu excepția segmentului Manuel Valls vs Marine Le Pen.

Atacul la adresa oponentilor politici

Adoptând în unanimitate o strategie defensivă, republicanul N. Sarkozy și socialistul M. Valls au făcut uz de mijloacele logos-ului, în timp ce liderul FN Marine Le Pen s-a îngrijit de propriul său ethos.

	Manuel Valls (PS)	Nicolas Sarkozy (R)	Marine Le Pen (FN)
Moțiunea <u>atacului la adresa oponentilor</u>	⇒	⇒	⇒
Moțiune de natură faptică și de valoare	«Le bilan du précédent gouvernement est <u>simplement très mauvais.</u> »	«l' <u>humiliation</u> du gouvernement socialiste» ⇒ «le repli sur soi-même est <u>inefficace</u> »	«Monsieur Sarkozy et Monsieur Hollande <u>vous avez tout raté.</u> »

Tehnici argumentative	«C'était une politique indifférenciée, avec un chiffre unique : or, sur des situations juridiques et opérationnelles complexes, un chiffre unique constitue plus un moyen de masquer la réalité que de la dire.» Entimemă (Logos)	«Ce gouvernement a renoncé à maîtriser la situation. Or la situation a échappé à tout contrôle.» Raționament causal (Logos)	«Vous n'avez pas pu réaliser <u>le gouvernement du peuple, par le peuple et pour le peuple.</u> » Argumentum ad verecundiam (Ethos)
Strategie argumentativă	defensivă	defensivă	defensivă

• Moțiunea *contribuției personale* este susținută cu mijloace ale logos-ului de socialistul M. Valls și de republicanul N. Sarkozy. Preocupată să stigmatizeze deficiențele și eșecurile concurenților săi politici, Marine Le Pen se include printre responsabilii de eșecurile guvernării și se autodefiniște în mod implicit prin contrast cu exemplul negativ al oponentilor săi politici.

	Manuel Valls	Nicolas Sarkozy	Marine Le Pen
Moțiunea <i>contribuției personale</i> Moțiune de natură faptică și de valoare	«Nous n'avons pas à rougir de nos dispositifs de lutte contre l'immigration irrégulière. Nous avons fait le choix de <u>la transparence et de l'efficacité.</u> »	«Je proposerai un <u>véritable gouvernement Schengen.</u> »	«Au lieu de nous protéger, nous avons <u>laissé la mondialisation balayer nos usines; notre agriculture; nos valeurs...</u> »
Tehnici argumentative	«la procédure de l'éloignement» «le service statistique» «les modalités améliorées pour l'obtention des statistiques» Exemple (Logos)	«L'endroit de libre circulation est celui des européens, et les ressortissants du monde entier n'ont pas vocation à profiter d'un droit accordé en Europe aux européens.» Entimemă (Logos)	«Écoutez ce qu'ils disent! Regardez ce qu'ils font!» Invocarea fatică (Pathos) Exemple (Logos)
Strategie argumentativă	defensivă	de contra-propunere	defensivă

Vom aduce în cele ce urmează și un exemplu de moțiune strategică. Pe măsură ce ne deplasăm spre dreapta pe eșichierul politic, este de remarcat o descreștere a dimensiunii raționale care culminează cu emoții impetuos exprimate. Strategia de contra-propunere se regăsește doar în discursul reprezentantului PS.

	Manuel Valls	Nicolas Sarkozy	Marine Le Pen
Moțiune strategică	« <i>J'invite chacun à <u>faire l'effort de la complexité...</u></i> »	« <i>Il faut que nous <u>regardions la réalité en face.</u></i> »	« <i>Quel modèle de société voulons-nous?</i> »
Tehnici argumentative	« <i>... pour que la réalité soit faite et pour que nous sortions des polémiques.</i> » Exemple (Logos)	« <i>Comment reprendre la maîtrise de notre destin si on n'est pas capable de regarder la réalité en face?</i> » Întrebare retorică (Pathos)	« <i>Ils ont inversé nos valeurs...</i> » Implicitul bazat pe exemplul negativ al concurenților (Pathos)
Strategie argumentativă	de contra-propunere	defensivă	defensivă

Specificul argumentării politice este determinat în mare parte de estomparea progresivă a funcției referențiale a limbii în favoarea funcției sale fatice. Mai mult decât atât, în opinia cercetătorilor francezi Denis Bertrand, Alexandre Dezé și Jean-Louis Missika, opiniile prezentate de politicieni în discursurile lor de campanie electorală exprimă stări de spirit, și nu judecăți, raționamente care să dea curs unor confruntări sau negocieri, iar o stare de spirit nu se cere argumentată sau criticată. Concluzia care se impune nu pare a fi deloc una încurajantă:

„la faculté de s'é mouvoir tend à absorber progressivement la faculté de juger” (Bertrand, Dezé, Missika, 2007: 139).

Or discursurile politicianilor tind tot mai mult să acapareze atenția și ulterior adeziunea publicului prin forța emoțiilor și mai puțin prin forța argumentelor logic valabile. În aceeași ordine de idei, Patrick Charaudeau face următoarea constatare:

“C'est que *le* politique (lieu de fabrication et de confrontation heuristique des idées) le cède de plus en plus à *la* politique – lieu d'exercice du pouvoir et d'influence pour faire partager les idées de la gouvernance» (Charaudeau, 2005: 236).

Concluzii

În urma analizei celor trei discursuri politice, constatăm o prevalență a strategiei defensive, pledanții acționând sub imperiul dorinței de a prejudicia ethosul oponentilor în favoarea propriei lor imagini. Bineînțeles, e mult mai ușor să faci apel la emoțiile publicului și e mult prea complicat și solicitant procesul de edificarea a unui discurs fondat pe argumente logic valabile pentru a convinge publicul prin forța rațiunii. Pe axa tendinței spre dreptizare, Manuel Valls se poziționează în limitele cadrului legislativ, în timp ce Nicolas Sarkozy și Marine Le Pen, ultima într-o manieră mult mai tranșantă și vehementă, se poziționează în direcția unei atitudini de extremă dreapta.

Privită prin prisma triunghiului semiotic al lui Charles Sanders Peirce – *semn-obiect-interpretant*, argumentarea, în speță, în discursul politic despre imigrație este condiționată de discrepanța dintre semnificatele – în mare parte contradictorii – atribuite de *interpretanți* (actanții politici), aceluiași *obiect*, ceea ce antrenează în mod inevitabil și o discrepanță la nivelul *semnelor* (*reprezentamen*) astfel atribuite obiectului vizat. Or exemplele din tabele de mai sus ilustrează de fapt discrepanțele între modurile de percepere a realității obiective de către actanții politici. Argumentarea va fi indispensabilă atât timp cât va exista acest gen de discrepanțe care dau naștere confruntării în comunicarea politică.

BIBLIOGRAFIE

- Amossy, Ruth (2012). *L'argumentation dans le discours*, Paris : Armand Colin.
- Bertrand, Denis & Dezé, Alexandre & Missika, Jean-Louis (2007). *Parler pour gagner. Sémiotique des discours de la campagne présidentielle de 2007*, Paris: Presses de Science Po.
- Cazacu, Aurel M. (2007). *Teoria argumentării*, București: România Press.
- Charaudeau, Patrick (2005). *Le discours politique. Les masques du pouvoir*, Paris: Vuibert.
- Garrigou Alain (2014). *Ce qu'ils appellent droitisation*, <http://www.monde-diplomatique.fr/2013/03/GARRIGOU/488402>.
- Plantin, Christian (2014). *Dictionnaire de l'argumentation. Une introduction notionnelle aux études d'argumentation*, <http://icar.univ-lyon2.fr/Membres/cplantin/index.htm>.
- Plantin, Christian (2005). *L'argumentation*, Paris: PUF.
- Rybacki, Karyn C. & Rybacki, Donald J. (2004). *O introducere în arta argumentării. Pledarea și respingerea argumentelor*, Iași: Polirom.
- Sălăvăstru, Constantin (2005). *La logique du pouvoir et la dynamique du discours politique*, <http://www.adelinotorres.com/metodologia/La%20logique%20du%20pouvoir%20et%20la%20dynamique%20du%20discours%20politique.htm>.
- Vișniec Matei (2014). *Imigrația în Franța: o istorie care se confundă cu modernizarea țării*, <http://www.rfi.ro/special-paris-75594-imigra-ia-n-fran-o-istorie-care-se-confund-cu-modernizarea-rii>.

CORPUS

Declarația lui Manuel Valls, ministrul afacerilor interne, cu privire la politica de imigrare, Paris, 31 ianuarie 2014, disponibil în limba franceză la: <http://discours.vie-publique.fr/notices/143000282.html>.

Discursul lui Marine Le Pen cu ocazia închiderii congresului XV al Frontului Național, Lyon, 20 decembrie 2014, disponibil în limba franceză la: <http://www.marinelepen.fr/2014/12/discours-de-cloture-du-xveme-congres-du-front-national-a-lyon-2/4>.

Discursul lui Nicolas Sarkozy în cadrul întâlnirii cu electoratul, Nice, 21 octombrie 2014, disponibil în limba franceză la: <https://www.youtube.com/watch?v=9UTytS8X5uk>.

ARGUMENTATIVE STRATEGIES IN THE FRENCH POLITICAL DISCOURSE ON IMMIGRATION

Abstract: *In the context of the three-party system currently existing in France, the contemporary French political discourse is being marked out by the trend of shifting (more radically) to the right-wing. Considering the attitudinal lockup in the field of the most controversial subject matter of immigration, the French political discourse takes various forms of expression which range from the veiled ones to the most vehement ones, depending on the political affiliation of the participants in the political communication. This research has been aimed at studying the argumentative strategies applied by the three prominent participants in the current political debates in France – Manuel Valls, Nicolas Sarkozy and Marine Le Pen – in order to impose their positions about immigration. The author demonstrates that the argumentative strategies used by such participants oscillate between conviction and persuasion: they appeal to logical reasoning, capitalize on political passions and, in the meantime, they are largely concerned with building up their own ethos. Based on the researched speeches, the growing intensity of the trend of shifting to the right-wing can be represented as follows: Manuel Valls < Nicolas Sarkozy < Marine Le Pen.*

Key words: *argument, ethos, logos, pathos, right-wing.*